

Etika a politická filosofie – prezentace na prosemináři

ATESTACE

- 1) prezentace na semináři v zimním semestru;
- 2) interpretace dvou pasáží z literatury
- 3) (případně) prezentace na semináři v letním semestru;
- 4) osnova práce
- 5) závěrečná zápočtová práce, cca 2 000 slov (podrobnosti probereme během semestru), prosím předem konzultovat téma práce.

Etika a politická filosofie II.

- Závěrečná práce 4 000 slov

Metaetika

Euth. *Já bych tedy tvrdil, že zbožné je to, cokoli všichni bozi milují, a opak, cokoli všichni bozi nenávidí, hříšné.*

Sókr. *Nuže neměli bychom snad, Euthyfróne, zkoumat zase tuto větu, zdali je dobrá? Či ji máme nechat a máme jen tak přijímat torzení svá vlastní i ostatních, a sotvaže někdo o něčem řekne, že tomu tak jest, připouštět, že tomu je opravdu tak? Či je potřebí zkoumat, jaká je hodnota jeho řeči?*

Euth. *Je potřebí zkoumat; já ovšem myslím, že tato věta je nyní dobrá.*

Sókr. *Brzy to, dobrý muži, zvíme lépe. Uvaž totiž tuhle věc: zдалipak je zbožné proto milováno od bohů, že je zbožné, či proto je zbožné, že je milováno?*

Euth. *Nevím, co myslíš, Sókrate.*

(Platón, *Euthyf.*, 9e-10a)

Sofoklés, *Antigoné*

Kreón: *A ty mi pověz – zkrátka, bez oklik – zda znalas vyhlášku a zákaz můj?*

Antigoné: *Ó znala, jak by ne: byl znám přec všem.*

K: *A odvážila ses jej přestoupit?*

A: *Ten zákaz přec neohlásil Zeus, ni Diké, družka bohů podsvětních, zde takové nám řády nedala. A nemyslila jsem, že takovou má moc tvůj zákaz – dal jej smrtelník – že mohl by platit víc než nepsané a neochvějné bohů zákony.*

(překlad F. Stiebitz)

Michael Smith, *The Moral Problem* (2004)

- (1) Morální soudy v podobě „To, že jsem udělal *F*, je správné“ vyjadřují osobní přesvědčení mínění o objektivní skutečnosti, o tom, co je správné či dobré dělat.
- (2) Pokud soudím, že udělat *F* je cosi správného, pak, *ceter paribus*, jsem motivován udělat *F*.
- (3) Jednající je motivován k jednání, pouze pokud má odpovídající touhu a odpovídající vědění o prostředcích, kterými tuto touhu naplnit.

Etika a Tři rodiny teorií

- Etika ctností

/1097b22/ Říkáme-li, že blaženost je to nejlepší, je to asi něco, na čem se lze shodnout, ale je třeba také říci už něco jasnějšího o tom, co to je. To by se mohlo podařit, kdybychom dokázali uchopit, <co je> dílo /b25/ člověka. Neboť jako se zdá, že pro pištce, sochaře i kteréhokoli <jiného> odborníka a vůbec pro každého, kdo něco dělá a nějak koná, tkví dobro a dobrý způsob <konání> v tomto díle, mělo by <totéž platit> i pro člověka, má-li člověk nějaké své dílo. Či snad truhlář nebo švec nějaká svá díla a konání mají, avšak člověk /b30/ nemá žádné, nýbrž je od přírody bez úkolu? Anebo lze předpokládat, že právě tak, jako je patrné, že nějaké své dílo má oko, ruka a noha a vůbec každá část <lidského těla>, má vedle všech těchto <částí> nějaké dílo i člověk? Co by to však mohlo být?

/1097b34/ To, že žije, má zjevně společné i s rostlinami, my však hledáme to, <co je mu> vlastní. /1098a/ Život schopný vyživování a růstu musíme tedy nechat stranou. V úvahu pak připadá život schopný vnímání, ale i ten je společný: koním, býkům a vůbec všem živočichům. Konečně je tu ještě život schopný jednání, patřící tomu, co má rozum, a to buď tak, že ho poslouchá, anebo tak, /a5/ že ho má a že myslí. A protože i tento <život> chápeme dvojím způsobem, měl by to být život jakožto činnost. Zdá se totiž, že tak jej chápeme v jeho původnějším smyslu. Je-li tedy dílo člověka činnost duše založená v rozumu nebo nikoli bez něj a toto dílo je, jak tvrdíme, pro člověka i pro ctnostného člověka co do rodu totožné, (stejně jako <dílo>

kitharisty a dobrého /a10/ kitharisty, a tak je tomu vůbec ve všech případech, kdy k dílu přistupuje výtečnost na základě <příslušné> ctnosti, poněvadž kitharista hraje na kitharu, ale dobře <na ni hraje> dobrý <kitharista>); jestliže tedy toto platí a jestliže dílo člověka je, jak tvrdíme, určitý život a tento život je činnost duše a konání spjaté s rozumem, u muže ctnostného uskutečňované dobře a /a15/ krásně a dobře vždy na základě příslušné ctnosti; pakliže tedy toto platí, bude oním <hledaným> lidským dobrem činnost duše na základě ctnosti, a je-li ctností více, pak na základě té nejlepší a nejdokonalejší. A navíc v životě jako celku. Neboť jedna vlaštovka ani jeden den jaro nedělá a právě tak ani člověka neučiní /a20/ jeden den či krátký čas šťastným a blaženým.

(Aristotelés, *Etika Níkomachova*)

- Deontologie

Protože zde je mým záměrem vlastně mravní filozofie, omezují předloženou otázku jen na to, zda není nejvyšší nutné vybudovat už konečně čistou morální filozofii, která by byla zcela očištěna od všeho, co je pouze empirické a patří do antropologie; neboť že by taková filozofie měla existovat, to vysvětluje samo sebou z obecné ideje povinnosti a mravních zákonů. Každý musí uznat, že zákon, má-li platit morálně, tzn. jako základ závaznosti, musí být spjat s absolutní nutností; že příkaz: nemáš lhát, neplatí snad jen pro lidi, přičemž by ho ostatní rozumné bytosti nemusely dbát; a že je tomu tak i se všemi ostatními mravními zákony; že tedy nelze hledat důvod závaznosti v lidské přirozenosti nebo v okolnostech světa, do nichž je člověk zasazen, nýbrž výlučně a priori v pojmech čistého rozumu, a jakýkoli jiný předpis, který se zakládá na principech pouhé zkušenosti, i kdyby to v jistém ohledu byl obecný předpis, může se sice nazývat praktickým pravidlem, ale nikdy morálním zákonem, jestliže se jeho sebemenší složka, byť by šlo třeba jen o jedinou pohnutku, opírá o empirický základ.

...

Metafyzika mravů je tedy nezbytně nutná nikoli jen ze spekulativních důvodů, aby se totiž vyšetřily zdroje praktických zásad tkvící a priori v našem rozumu, nýbrž i proto, že samotné mravy podléhají všemožnému porušení, pokud chybí ono vodítko a nejvyšší norma pro jejich správné posouzení. Neboť u toho, co má být morálně dobré, nepostačuje, že je to přiměřené mravnímu zákonu, nýbrž musí se to dít také kvůli němu samotnému; v opačném případě je ona přiměřenost jen velice nahodilá a

povážlivá, poněvadž z nikoli mravného důvodu může tu a tam vzniknout jednání přiměřené zákonu, ale mnohem častěji je zdrojem jednání protizákonného. Mravní zákon v jeho čistotě a pravosti (na níž právě v praktické oblasti nejvíce záleží) nelze však hledat nikde jinde než v čisté filozofii; čistá filozofie (metafyzika) musí tedy předcházet morální filozofii a bez ní vůbec není morální filozofie možná; filozofie, která směřuje čisté principy s principy empirickými, dokonce ani nezasluhuje, aby byla nazývána filozofií (neboť filozofie se liší od obyčejného rozumového poznání právě tím, že to, co se v tomto chápe jen ve smíšení, vykládá v samostatné vědě), natož pak morální filozofií, která - právě pro toto smíšení - škodí dokonce čistotě mravů a postupuje v rozporu s tím, co je jejím vlastním účelem.
(Immanuel Kant, *Základy metafyziky mravů*)

- Konsekvencialismus - Utilitarismus

CHAPTER I.

OF THE PRINCIPLE OF UTILITY.

I. NATURE has placed mankind under the governance of two sovereign masters, *pain* and *pleasure*. It is for them alone to point out what we ought to do, as well as to determine what we shall do. On the one hand the standard of right and wrong, on the other the chain of causes and effects, are fastened to their throne. They govern us in all we do, in all we say, in all we think : every effort we can make to throw off our subjection, will serve but to demonstrate and confirm it. In words a man may pretend to abjure their empire : but in reality he will remain subject to it all the while. The *principle of utility*¹ recognises

Mankind
governed
by pain and
pleasure.

this subjection, and assumes it for the foundation of that system, the object of which is to rear the fabric of felicity by the hands of reason and of law. Systems which attempt to question it, deal in sounds instead of sense, in caprice instead of reason, in darkness instead of light.

But enough of metaphor and declamation : it is not by such means that moral science is to be improved.

II. The principle of utility is the foundation of the present work : it will be proper therefore at the outset to give an explicit and determinate account of what is meant by it. By the principle¹ of utility is meant that principle which approves or disapproves of every action whatsoever, according to the tendency which it appears to have to augment or diminish the happiness of the party whose interest is in question : or, what is

Principle of utility, what.

the same thing in other words, to promote or to oppose that happiness. I say of every action whatsoever ; and therefore not only of every action of a private individual, but of every measure of government.

Utility what.

III. By utility is meant that property in any object, whereby it tends to produce benefit, advantage, pleasure, good, or happiness, (all this in the present case comes to the same thing) or (what comes again to the same thing) to prevent the happening of mischief, pain, evil, or unhappiness to the party whose interest is considered : if that party be the community in general, then the happiness of the community : if a particular individual, then the happiness of that individual.

Základní primární literatura - etika:

Platón, *Ústava I*

Aristotelés, *Etika Nikomachova*

Immanuel Kant, *Základy metafyziky mravů*

John Stuart Mill, *Utilitarianism*

Peter Singer, *Practical ethics*

Philippa Foot, *Natural Goodness*

Christine Korsgaard, *The Sources of Normativity*

Základní primární literatura - politika:

Nicoló Machiavelli, *Vladař*

Thomas Hobbes, *Leviathan I-II*

John Locke, *Druhé pojednání o vládě*

J. J. Rousseau, *O společenské smlouvě, Rozprava o původu nerovnosti mezi lidmi*

J. S. Mill, *On Liberty*

K. Marx, *Manifest*

J. Rawls, *Teorie spravedlnosti*, (rev. ed.) I, 1-4; II, 10-11; 18-19; III, 24; VI, 51-2

R. Nozick, *Anarchie, stát, utopie*, kap. Distributivní spravedlnost, s. 161-192

M. Sandel, „The Procedural Republic and the Unencumbered Self“, in: R. E. Goodin – P. Pettit (vyd.), *Contemporary Political Philosophy. An Anthology*, Oxford 1992.

M. Foucault, „Subjekt a moc“, in: *Myšlení vnějšku*, Praha 1996, s. 195–226

I. Berlin, „Dva pojmy svobody“, in: J. Kis (vyd.), *Současná politická filosofie*, Praha 1997
nebo in: I. Berlin, *Čtyři eseje o svobodě*, Prostor 1999.

Návrhy sekundární literatury:

MIDGLEY, Mary. *Can't We Make Moral Judgements?*, St. Martin's Press 1991.

SMITH, Michael. *The moral problem*. Oxford, UK: Blackwell, 2004.

SOKOL, Jan. *Etika, život, instituce: pokus o praktickou filosofii*. Praha: Vyšehrad, 2014.

SPAEMANN, Robert. *Základní mravní pojmy a postoje*. Praha: Svoboda, 1995.

WILLIAMS, Bernard. *Morality*, Cambridge 1972. (pro pokročilé *Ethics and the Limits of Philosophy* (1985))

Špínka, Čapek, Jirsa (eds.) *Přístupy k etice I-III*, Praha: Filosofia 2014-2016.

RYAN, Alan. *On politics: a history of political thought from Herodotus to the present*,

London: Allen Lane, 2012 nebo STRAUSS, Leo a Joseph CROPSEY. *History of political philosophy*. 3rd ed. Chicago: University of Chicago Press, 1987 (přehledy dějin politické filosofie v jednom svazku).

WOLIN, Sheldon S. *Politics and vision: continuity and innovation in Western political thought*. Expanded ed. Princeton: Princeton University Press, c2004.

SWIFT, Adam. *Politická filozofie: základní otázky moderní politologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005 (úvod do politické filosofie v 20. stol.).

KIS, János (ed.), *Současná politická filosofie: sborník textů anglosaských autorů 20. století*. Vyd. 1. Praha: Oikoymenth, 1997 (sborník textů z politické filosofie ve 20. století).